

Primjena Gettyjevog Tezaurusa za umjetnost i arhitekturu (AAT) u širem baštinskom i informacijskom okružju

Batković, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:048680>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-07**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2023./2024.

Ivana Batković

**Primjena Gettyjevog Tezaurusa za umjetnost i
arhitekturu (AAT) u širem baštinskom i informacijskom
okružju**

Završni rad

Mentor: dr.sc. Goran Zlodi

Zagreb, rujan 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Posebne zahvale idu bratu i sestri

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Program Gettyjevog nazivlja (GVP).....	2
3. Gettyjevi tezaursi TGN, ULAN, CONA i AAT	2
3.1. Struktura i korištenje.....	3
3.2. Razvoj AAT-a.....	4
4. Korisničko sučelje.....	5
4.1. Korisničko sučelje AAT-a	5
5. Razumijevanje pojmova i terminologije u AAT-u	7
5.1. Generički pojmovi	7
5.2. Razlika između pojma (<i>concept</i>) i termina (<i>terms</i>) u AAT-u.....	9
5.3. Isključena terminologija.....	12
6. Mogućnosti primjene AAT-Tezaurusa	13
6.1. Povezani otvoreni podaci (LOD)	14
6.2. Primjena u kontekstu povezanih otvorenih podataka	14
6.3. Primjena kod katalogizacije predmeta kulturne baštine	15
6.3.1. Predmetna katalogizacija	15
6.3.2. Digitalna katalogizacija	16
6.3.3. Pravni i etički aspekt i međunarodni standardi	16
7. Prijevodi AAT-a na različite jezike	17
7.1. Primjena i poboljšanje <i>Crowdsourcing</i> metode u obrazovnom kontekstu	17
7.2. Prijevod termina na hrvatski jezik	17
7.3. Tijek rada prevođenja i mapiranja	18
7.4. <i>Edusourcing</i> i Bloomova taksonomija.....	18
7.5. Percepcija koristi.....	18
8. Zaključak.....	20
9. Literatura.....	21

Popis slika	23
Sažetak	24
Abstract	25

1. Uvod

Gettyjev tezaurus za umjetnost i arhitekturu (AAT) je strukturirani rječnik koji sadrži opsežnu bazu podataka vezanu uz različite aspekte umjetnosti i arhitekture. On uključuje pojmove i termine vezane za objekte, tehnike, materijale i druge pojmove koji se mogu povezati s kulturnim i povijesnim artefaktima. Korištenje tezaurusa pruža mogućnost organiziranog uvida u rječnik koji sadržava standardizirane termine za opisivanje umjetničkih pojmova, što svakako pripomaže korisniku pri preciznom pretraživanju i analizi podataka. Obzirom na detaljne opise i terminologiju, tezaurus nudi hijerarhijski prikaz među terminima koji olakšava snalaženje i pretragu. Cilj ovog rada je prikaz AAT-a kroz različite aspekte. Kako bi čitatelj mogao bolje razumjeti tezaurus, u radu će poseban naglasak biti stavljen na korištenje tezaurusa, prikaz korisničkog sučelja, ali i načine primjene kroz povezane otvorene podatke (engl. *Linked Open Data*) i katalogizacije. Kroz različite primjere i slike nastojat će se približiti cjelokupno razumijevanje rada tezaurusa. Bitno je napomenuti da je naglasak postavljen na shvaćanju definicija o pojmovima, terminima te generičkim pojmovima i hijerarhijskim odnosima među prethodno navedenima.

Važno je napomenuti da, iako AAT pruža značajnu pomoć u opisivanju i boljem razumijevanju umjetničkih djela, njegova primjena može biti otežana zbog jezičnih barijera. Upravo zbog toga, ali i zbog stalnog razvoja baze podataka i znanja unutar tezaurusa, postoje metode za prevođenje termina iz AAT-a na hrvatski jezik. U radu će biti razmotren postupak prevođenja, koji omogućava širu upotrebu prevedenih pojmova u muzejima, galerijama, arhivima i sličnim ustanovama. Taj proces unapređuje pristup informacijama te stručnu terminologiju čini lakše dostupnom za korisnike.

AAT je samo jedan od četiri Gettyjeva tezaurusa u sklopu Programa Gettyjevog nazivlja. U radu će biti spomenuta i ukratko opisana i ostala tri tezaurusa. Svaki od tezaurusa ima svoju specifičnu ulogu i vrstu interesa koja mu je u fokusu rada. Zajednička im je ipak mogućnost preciznog upravljanja podacima unutar umjetničkih i kulturnih institucija diljem svijeta.

2. Program Gettyjevog nazivlja (GVP)

Program Gettyjevog nazivlja (engl. *Getty Vocabulary Program*) je projekt koji se odnosi na ukupno četiri vokabulara, a nastoji stvarati bogato i strukturirano nazivlje koje je u skladu s međunarodnim standardima. U cilju mu je proširiti i obogatiti opseg vokabulara za stvaranje znanja pomoću podataka koji služe povezanom istraživanju, otkrivanju i razumijevanju vizualnih umjetnosti i njihovih povijesnih pozadina.¹ Tvorac navedenog programa je kalifornijska zaklada *The J. Paul Getty Trust*, koju je pokrenuo J. Paul Getty. On je smatrao da umjetnost ima značajnu ulogu u oblikovanju društva, a njegova ostavština pridonijela je osnivanju zaklade.^{2 3}

3. Gettyjevi tezaursi TGN, ULAN, CONA i AAT

Postoje dakle ukupno četiri Gettyjeva tezaursa, koji sadrže podatke kao što su imena, termini, podaci o ljudima, stvarima ili mjestima vezanima za umjetnost i arhitekturu.

Prvi po redu tezaurs je TGN (engl. *Thesaurus of Geographic Names*), koji se temelji na zapisima imena i mjesta važnih za istraživanje umjetnosti i kulture te njihovih koordinata i bilješki.⁴ Te koordinate namijenjene su za pronalaženje, odnosno referencu, što je zapravo i ustaljeno u atlasima i drugim izvorima, uključujući i baze podataka NGA (engl. *National Geospatial-Intelligence Agency*) koja pruža geoprostornu obavještajnu podršku.^{5 6}

Nadalje, postoji i ULAN (engl. *Union List of Artist Names*) kao drugi Gettyjev tezaurs. ULAN svoje težište postavlja na autore vizualnih umjetnosti. Obuhvaća podatke o

¹ Getty Vocabulary Program. (n.d.). Getty vocabularies. Getty. <https://vocab.getty.edu/>

² Getty. (n.d.). History. Getty. <https://www.getty.edu/about/history/>

³ Zlodi, G., Ivanjko, T., Štefičar, P., Marochini, M., 2020. The Model of Collaborative Terminology Contribution to the Art & Architecture Thesaurus: Application and Improvement of Crowdsourcing Methods in an Educational Context, in: 2020 43rd International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO). IEEE, pp. 722. <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/islandora/object/ffzg:6993>

⁴ Harpring, P. (2010). Development of the Getty Vocabularies: AAT, TGN, ULAN, and CONA. *Art Documentation: Journal of the Art Libraries Society of North America*, 29(1), 67–72. <http://www.jstor.org/stable/27949541>.

⁵ Getty. (2017, 7.ožujka). Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN). Getty. <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/tgn/>

⁶ National Geospatial-Intelligence Agency. (n.d.). About us. National-Intelligence Agency. https://www.nga.mil/about/About_Us.html

imenima, informacije o autorima i drugim osobama ili ustanovama i pokroviteljima koji su bitni za dokumentiranje znanja o umjetnosti, arhitekturi i materijalnoj kulturi.⁷

CONA (engl. *The Cultural Objects Name Authority*) je naziv za treći Gettyjev tezaursus koji se fokusira na vođenje evidencije i organiziranje djela koja se pronalaze u muzejskim zbirkama, literaturi, arhivima i sličnim resursima te koja imaju usku povezanost s umjetnošću, arhitekturom i arheologijom.⁸

U četvrti Gettyjev tezaursus ubrajamo tezaursus za umjetnost i arhitekturu (engl. *Art and Architecture Thesaurus*), čiji je način funkcioniranja temelj ovog rada. AAT je katalog termina, imena i informacija o osobama, lokacijama, predmetima i pojmovima povezanim s umjetnošću, arhitekturom i materijalnom kulturom. Na internetskoj stranici Tezaurusa dostupni su alati za katalogizaciju, pretraživanje i istraživanje, a glavni korisnici i ciljana publika su mu muzeji, knjižnice, katalogisti i drugi. Glavna zadaća Gettyjevog tezaurusa jest prikazati što više pouzdanih i sistematiziranih rječnika koji sadrže posebne baze informacija koje imaju značajne mogućnosti u stvaranju znanja, otkrivanju ili istraživanju povijesti umjetnosti koja je dostupna u digitalnom obliku.⁹

3.1. Struktura i korištenje

Generalno svi Gettyjevi rječnici imaju strukturu tezaurusa, pa ga time karakteriziraju kontroliran i u specifičan red složen vokabular koji ima tri vrste odnosa.

Odnosi su sljedeći:

- 1) ekvivalencija – npr. pojmovi „photo“ i „photograph“ su sinonimi te će ih sustav kao takve pridruživati u koncepte koji su isti ili vrlo slični,
- 2) hijerarhija – npr. pojmovi „fresco“ i „technique“ su primjeri za hijerarhijski odnos, gdje je „fresco“ samo jedna specifična vrsta slikanja, dok „technique“ označava općenitiji pojam koji uključuje spomenutu tehniku, ali i mnoge druge,

⁷ Getty. (2024, 30. srpnja). About the Union List of Artist Names (ULAN). Getty. <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/ulan/about.html>

⁸ Getty. (2017, 11. svibnja). About the Cultural Objects Name Authority (CONA). Getty. <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/cona/about.html>

⁹ Getty. (2021, 25. siječnja). Art & Architecture Thesaurus (AAT). Getty. <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/>

3) asocijacija – npr. pojmovi „fresco“ i „mural“ označavaju asocijativne pojmove u tezaurusu, jer su freske često korištene u izradi murala, pa je to poveznica između pojmova zbog koje korisnik može pronaći dodatne informacije pri korištenju tezaurusa.

Gettyjevi tezaursi koriste se na tri glavna načina. Prvi način je korištenje kao izvor za terminologiju, gdje primjerice katalogizatori ili indeksatori pri opisu umjetničkih djela unose podatke. Drugi način je korištenje tezaurusa kao reference znanja, koja osigurava podatke važne istraživačima, pri dubljem razumijevanju. Treći način shvaćanja korištenja Gettyjevih tezaurusa je alat za pretraživanje, koji kao takav olakšava pristupanje internetskim resursima i pomaže korisnicima pri učinkovitijem i kvalitetnijem pronalasku vjerodostojnih informacija i sadržaja.¹⁰

3.2. Razvoj AAT-a

Razvoj stvaranja tezaurusa za umjetnost i arhitekturu pokrenut je krajem 1970-ih godina kao potreba koju su izrazile umjetničke knjižnice, službe za indeksiranja i katalogizatori muzejskih predmeta. Naime, navedene ustanove smatrale su kako je poželjno i preporučljivo imati složeni sustav koji bi pružao svim korisnicima lako rukovanje. Puno takvih srodnih ustanova upravlja velikom količinom informacija o umjetničkim predmetima te bi sustav u organiziranim uvjetima obogatio i usavršio snalaženje u njihovom radu. Dobro osmišljen sustav vokabulara nije samo alat za učinkovitu organizaciju i pretraživanje muzejskih zbirki; on je temeljni element koji omogućava muzeolozima da izvršavaju svoj posao s većom preciznošću, učinkovitosti i globalnom povezanošću. Korištenje takvog rječnika doprinosi stvaranju sveobuhvatnog i pristupačnog sustava koji olakšava rad, ne samo muzejskih stručnjaka, već pruža i kvalitetnije iskustvo za sve koji istražuju i uče o bogatoj kulturnoj i umjetničkoj baštini svijeta. Prvi tiskani oblik tezaurusa predstavljen je 1990. godine, i kao takav bio je rezultat dugogodišnjeg rada na razvoju rječnika, koji se i dalje razvija i nadograđuje novim pojmovima, opisima i znanjima.¹¹

¹⁰ Harpring, P., 2013. Introduction to controlled vocabularies: terminology for art, architecture, and other cultural works. Getty Publications, str 52.

¹¹ Development of the Getty Vocabularies Harpring, P. (2010). Development of the Getty Vocabularies: AAT, TGN, ULAN, and CONA. *Art Documentation: Journal of the Art Libraries Society of North America*, 29(1), 67–72. <http://www.jstor.org/stable/27949541>

4. Korisničko sučelje

Za korištenje svake web-stranice vrlo je bitno dobro i lako moći „komunicirati“ s računalom. Pri tome važnu ulogu igra korisničko sučelje, koje se može opisati kao dio računala i njegovog softvera koje korisnik može vidjeti, čuti, dodirivati ili doživjeti i kontrolirati na neki drugi način. Općenito se takvo sučelje sastoji od dva glavna dijela, a to su ulaz i izlaz. Ulaz se odnosi na sve postojeće načine i sredstva kojima korisnik iskazuje svoje interese istraživanja računala. U navedeni način primjerice pripadaju miš, tipkovnica, zvučni zapis glasa kojim korisnik izražava svoj upit, ali i prst za ploče osjetljive na dodir. Prethodno navedeni drugi dio sučelja jest izlaz. Njemu pripadaju svi načini i sredstva putem kojih računalno odgovara na postavljeni upit korisniku. Najčešće se tu ubrajaju zaslone računala i zvučni izlazi. Dakle, korisničko sučelje osigurava kombinaciju ulaznih i izlaznih elemenata koji postoje kako bi se ispunilo očekivanje i potreba korisnika i njegovog upita, uzimajući u obzir njegove mogućnosti, kako bi se postigla što veća učinkovitost i jednostavnost pri interakciji s tehnologijom.

Nadalje, prema Galitzu¹², nedostatak „bijelog prostora“ ili ponavljanja kontinuiranih animacija mogu dovesti do nereda pri snalaženju korisnika na određenoj web-stranici. Korisniku takvi dodaci i efekti narušavaju usredotočenost na ciljani zadatak koji si postavi. Internet-stranica tezaurusa za umjetnost i arhitekturu sadrži dovoljno bijelog prostora koji na taj način poboljšava čitljivost, ne prenosi pažnju na druge informacije, jasno određuje granicu između naslova i odlomaka, ne ostavlja dojam prenatrpanosti podacima te tako poboljšava cjelokupno korisničko iskustvo pri pregledavanju i istraživanju željenih podataka.

4.1. Korisničko sučelje AAT-a

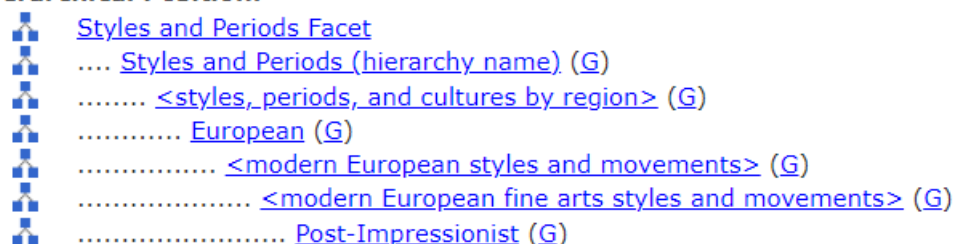
Promatrajući korisničko sučelje AAT-a može se primijetiti jednostavnost i organiziranost pri korištenju istog. Ulaskom korisnika na web-stranicu pod nazivom „*The Getty Research Institute*“ u kojemu je smješten tezaurus za umjetnost i arhitekturu, odmah pri vrhu se korisnik susreće s izbornikom koji nudi opciju „*Search Tools & Databases*“. Odabirom navedene opcije otvara se padajući izbornik koji pri samom dnu nudi otvaranje opcije „*Getty Vocabularies*“, gdje su predstavljeni Gettyjevi rječnici na jednom mjestu, pri

¹² Galitz, W. O. (2007). *The essential guide to user interface design: An introduction to GUI design principles and techniques*. (Str. 4-66). Wiley Publishing, Inc.

čemu korisnik može otvoriti i koristiti željeni tezaurus. Pritiskom na opciju „*Art & Architecture Thesaurus (AAT)*“ otvara se stranica koja pri samom vrhu sadrži tražilicu koja nudi opciju pretraživanja podataka smještenih u tezaurusu. Neposredno ispod tražilice nalaze se upute za razumijevanje i jednostavnije pretraživanje željenih pojmova pohranjenih u tezaurusu. Tu su navedene opcije za pronalaženje pojmova koji se pojavljuju zajedno, a možemo birati između opcije „AND“ i opcije „OR“, pa će se prikazivati rezultati koji sadrže sve pojmove ili barem jedan od pojmova, redom.

Kada se, primjerice, u tražilicu upiše pojam postimpresionizam (engl. *post-impresionism*), u tezaurusu će se pojaviti pojam „Post-Impressionist“ koji uz sebe također sadrži ikonicu koja pruža pogled u hijerarhiju tog pojma. Naime, kada korisnik otvori daljnju opciju, na ekranu će se pojaviti definicija unesenog pojma vezanog za umjetnost i arhitekturu, njegovo povijesno razdoblje te karakteristike. Također hijerarhijska struktura tog pojma daje korisniku uvid u smještaj u odnosu na druge povezane stilove i razdoblja. Slika 1 „Hijerarhijska pozicija u AAT-u“ prikazuje kako je prva kategorija „*Styles and Periods Facet*“ pri vrhu hijerarhije te kao takva pripada najširoj kategoriji koja obuhvaća sve stilove i razdoblja unutar umjetnosti i arhitekture. Kategorija „*European*“ odnosi se na stilove i razdoblja karakterističnih za Europu te hijerarhijska razina „*modern*“ označava da je postmodernizam smješten unutar okvira modernih europskih stilova i razdoblja. Takav pregled omogućava korisniku lakše snalaženje, učinkovitije istraživanje i jasniji uvid među pojmovima i njihovim poveznicama koje pretražuje.

Hierarchical Position:

Slika 1. Hijerarhijska pozicija u AAT-u

U slučaju da korisnik unese pojam koji nije prepoznat ili pohranjen u tezaurusu, korisniku od strane tezaurusa u kratkom roku dolazi obavijest da njegova pretraga ne daje rezultate te se moli korisnik da preciznije definira odnosno modificira svoj upit klikom na navedenu poveznicu. To može poboljšati korisničko iskustvo jer korisnik brzo dobije povratnu informaciju o svom upitu, iako je on inicijalno bio neuspješan. Također, brzi

odgovori zadržavaju korisnika na stranici jer je korisniku u interesu pronaći alternativu za ispravan upit i ispravan odgovor na istoj stranici, bez prelaska na drugu.

Može se primijetiti da je korisničko sučelje AAT-a uspješno izrađeno. Postoje interaktivni gumbi na kojima je jasno naznačeno što predstavljaju, polja za unos su također dobro raspoređena, postoje i iskočni prozori (engl. *pop-up window*) kao opcija pretraživanja termina u tražilici. Nadalje, korisniku je točno naznačen položaj u kojem se u zadanom trenutku nalazi te mu se pruža mogućnost kretanja na željene prethodno otvorene razine na stranici. Različite boje i fontovi isto tako pružaju bolje snalaženje korisnika po stranici, gdje su naslovi i rezultati pretrage naznačeni podebljanim fontom ili drugom bojom teksta. Stranica s otvorenim podacima je pregledna, sadrži optimalan prered i tako poboljšava samu preglednost i organizaciju podataka na stranici.

5. Razumijevanje pojmova i terminologije u AAT-u

U ovom poglavlju pojasnit će se terminologija pojmova za bolje razumijevanje prilikom korištenja Gettyjevog tezaurusa za umjetnost i arhitekturu. Pomoću slika i primjera bit će objašnjeni generički pojmovi, razlika između pojma (engl. *concept*) i termina (engl. *terms*) i razrađen slučaj koji kaže da je svaki koncept slučaj mnogih, a ne slučaj jednoga. Na samom kraju istaknuta je važnost hijerarhijske raspodjele među pojmovima.

5.1. Generički pojmovi

Generički pojmovi u AAT-u predstavljaju opće i sveobuhvatne pojmove koji se odnose na širok spektar različitih materijala, predmeta, tehnika i stilova korištenih u arhitekturi i umjetnosti. Ovi pojmovi obuhvaćaju temeljne kategorije koje služe kao početna točka za dublje istraživanje specifičnih tema ili koncepata unutar umjetničkog i kulturnog naslijeđa. Na primjer, pojam „skulptura“ je generički pojam koji obuhvaća cijelu umjetnost izrade skulptura, uključujući različite materijale poput mramora, bronce i drva, te tehnike oblikovanja i povijesne periode ili epohe unutar kojih su te skulpture nastale.

Svrha generičkih pojmova je omogućiti korisnicima pregled unutar šire kategorije te olakšati organizaciju i istraživanje povezanih potkategorija i tema. Kada korisnik unese pojam „skulptura“ (eng. *sculpture*) u tražilicu, AAT pruža mnoštvo specifičnih pojmova koji

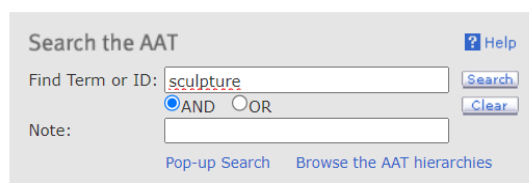
su usko povezani s kiparstvom, kao što su stilovi, tehnike i materijali te omogućuje dodatne podjele na temelju različitih geografskih regija, npr. grčko, afričko ili talijansko kiparstvo.

Svaki pojam unutar AAT-a organiziran je prema hijerarhiji, što korisnicima olakšava proces pretrage i snalaženje kroz ponuđene složene informacije. Na primjer, ako korisnika zanima grčko kiparstvo, hijerarhijska struktura omogućuje početak istraživanja od općih tema, poput "skulptura", zatim se sužava na specifične stilove unutar grčke skulpture, a na kraju dolazi do uže definiranih pojmova, kao što su skulpture iz određenih regija ili perioda.

Pretpostavi li se da istraživač želi saznati više o stilovima grčkih skulptura koje su nastale oko Sredozemnog mora, postupak pretrage mogao bi izgledati ovako:

1. **Sculpture** – opći pojam za skulpture (Slika 2),
2. **Greek sculpture styles** – specifičniji pojam koji se fokusira na stilove unutar grčkog kiparstva (Slika 3),
3. **Mediterranean (Early Western World)** – dodatno sužavanje koje se odnosi na skulpture nastale u regijama oko Sredozemnog mora, u ranom zapadnom svijetu. Uključuje kulture koje su se razvile oko Tirenskog, Jonskog, Ligurskog, Jadranskog i Egejskog mora (Slika 4).

Art & Architecture Thesaurus® Online

Search the AAT [Help](#)

Find Term or ID: [Search](#)

AND OR [Clear](#)

Note:

[Pop-up Search](#) [Browse the AAT hierarchies](#)

Slika 2. Tražilica u AAT-u

25. [Greek sculpture styles](#)
(Aegean sculpture styles, Aegean styles, ... Styles and Periods (hierarchy name)) [300020205]
Greek sculpture style
Greek sculpture styles
styles, Greek sculpture
styles, Greek sculpture

Slika 3. Specifičniji pojam

Hierarchical Position:

Slika 4. Hijerarhijski prikaz u AAT-u

Ova hijerarhijska struktura omogućuje korisniku da postupno sužava pretragu prema specifičnim i osobnim interesima, dok u isto vrijeme ostaje unutar šire kategorije koja pruža kontekst i povezanost s drugim relevantnim pojmovima. Na taj način, generički pojmovi ne samo da organiziraju informacije, već i motiviraju i usmjeravaju korisnika kroz složen svijet umjetnosti kojeg tek može otkriti.

5.2. Razlika između pojma (concept) i termina (terms) u AAT-u

U ovom odlomku bit će objašnjena i na primjerima prikazana razlika između pojmova „concept“ i termina „terms“, jer je ona bitna za razumijevanje rada tezaurusa. Prema podacima Gettyjeve službene stranice, Gettyjev tezaurus za umjetnost i arhitekturu u kolovozu 2024. godine ima oko 503,290 termina. Termini (engl. *terms*) su karakteristične riječi ili fraze koje opisuju ili označavaju neki koncept. Oni također mogu uključivati različite pravopisne inačice i sinonime na stranim jezicima. AAT također sadrži „preferirane“ termine za označavanje nekih specifičnih pojmova. To je od velike koristi kada se izbjegava pomutnja koja nastaje ukoliko se za isti pojam koriste različiti izrazi, jer se jedan koncept može izraziti s više riječi. Pojmovi (engl. *concepts*) su zapisi u AAT-u koji prikazuju i uključuju većinu termina u tezaurusu - primjerice stilove i razdoblja (gotički stil, renesanca), materijale (mramor, platno), vrste ljudi (arhitekti, konzervatori, slikari) i druge. Dakle, pojmovi obuhvaćaju sve te kategorije u AAT-u, dok svaki koncept može imati povezane termine, bilješke i bibliografiju za daljnje informacije.¹³

¹³ J. Paul Getty Trust. (2024, 2. kolovoza). Frequently asked questions: Getty vocabularies. <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/faq.html>

U nastavku će biti predstavljen i pobliže pojašnjen slučaj gdje korisnik unosi termin te kako može doći do drugih termina i koncepata, preferiranog pojma, bilješke i bibliografije istog. Uzme li se za primjer termin „portrait“ i upiše li se on kao takav u tražilicu AAT-a, tezaurus će izlistati ukupno 35 rezultata. Tražilica u tom trenutku nudi veći broj rezultata jer koristi upisani termin da pronade najprikladnije koncepte i ostale podatke povezane u tezaursu. Takav način rada pruža pristup širem rasponu informacija i povezanih pojmova vezanih za traženi upit kojeg je korisnik postavio. U izlistanim rezultatima može se odabrati „children's portraits“ te odabirom istog otvara se stranica sa različitim informacijama. Prvi je uočljiv identifikacijski numerički ID. U ovom slučaju je to broj 300438831 kao što je vidljivo na Slici 5 „Numerički ID za children's portraits“.

Click the icon to view the hierarchy.

[Semantic View](#) ([JSON](#), [RDF](#), [N3/Turtle](#), [N-Triples](#))

ID: 300438831

Record Type: [concept](#)

Page Link: <http://vocab.getty.edu/page/aat/300438831>

 children's portraits (portraits, <visual works by subject type>, ... Visual and Verbal Communication (hierarchy name))

Slika 5. Numerički ID za "children's portraits"

Svaki koncept u bazi podataka AAT-a ima takav broj, kako bi se povezivali različiti termini i druge važne informacije vezane za uneseni pojam. Opisani ID je općenito trajan, ali u nekim slučajevima može doći do njegove promjene zbog spajanja zapisa nekim drugim zapisom. Kako je već u prijašnjem tekstu spomenuto, svaki koncept ima bilješku (engl. *note/scope note*) koja služi objašnjavanju značenja odabranog termina i uporabu konteksta u Tezaursu za umjetnost i arhitekturu. Bilješka za upisani primjer „*portraits*“ prikazana je na Slici 6. Nadalje se korisnik susreće s odlomkom „Terms“, kako je prikazano na slici 7, te dolazi do različitih termina koji opisuju sam koncept. Termini se sastoje od različitih pojmova kao što su sinonimi te se podebljanim slovima ističe i preferirani termin za uneseni sadržaj. Preferirani termin u ovom primjeru je „children's portraits“ (*preferred*, C, U, English - P, D, U, PN). Podaci upisani u zagradi su plave boje i također podcrtani te pružaju mogućnost otvaranja iskočnog (engl. *pop-up*) prozorčića koji objašnjava značenja izraza upisanih u zagradi. Prema tome prva napisana riječ „*preffered*“ bilježi da je navedeni izraz preferirani za taj pojam u AAT-u. „C“ označava da je termin trenutno (termin može biti i

povijesni, no većina ih je trenutna). „U“ označava nepostavljeni status, odnosno odgovara na pitanje: „Je li termin postavljen na lokalnom ili nekom drugom jeziku?“. „English - P“ oznaka je da se radi o engleskom izrazu koji je kao takav preferiran. „D“ označava vrstu termina, a u ovom slučaju je to deskriptor. „U“ označava da je neslužbeno, a „PN“ je postavljen kao primarni naziv. Svakako, i ostali termini koji su izlistani imaju također isti način vrednovanja termina.

Note: Visual works that depict one or more children.

Slika 6. Bilješka za primjer "Children's portraits"

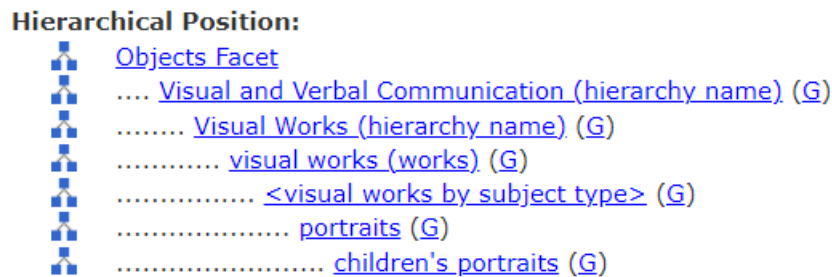
Terms:

children's portraits (**preferred**,C,U,English-P,D,U,PN)
children's portrait (C,U,English,AD,U,U)
kinderportretten (C,U,Dutch-P,D,U,PN)
kinderportret (C,U,Dutch,AD,U,SN)
portraits d'enfants (C,U,English,UF,U,U)
Kinderbildnisse (C,U,German,UF,U,U)
Kinderporträts (C,U,German,UF,U,U)

Slika 7. Termini

Zatim je na stranici s rezultatima pretraživanja postavljena hijerarhijska pozicija pretraženog koncepta, koja je prikazana na priloženoj Slici 8 „Hijerarhijska pozicija“. Pritom se da primijetiti prijelaz iz općenitijih u specifičnije pojmove. Hijerarhijski prikaz u AAT-u čine facete za glavnu podjelu unutar istog. Promatrajući padajuću listu u hijerarhijskom prikazu, u prvom retku je upisana faceta pod nazivom „Hierarchy of Objects Facet“. Kako navodi službena stranica Tezaurusa za umjetnost i arhitekturu, navedena faceta je najveća od svih te sadrži termine za opipljive ili vidljive predmete koji su nežive prirode, a napravljeni su ljudskim naporom. Prema tom podatku se može zaključiti kako u tu facetu pripada i pojam „portret“, koji se trenutno promatra u ovom primjeru. Sljedeću facetu u hijerarhijskom zapisu čini „The Visual and Verbal Communication“ koja označava da je portret također i djelo čija je bit korisniku prenijeti nekakvu vizualnu i verbalnu komunikaciju. Namjera je dakle prenijeti informaciju ili poruku, koja naravno ovisi i o tome kako ju je sam umjetnik prezentirao u svom djelu. Zatim slijedi faceta „Visual Works (hierarchy name)“ koja označava da je djelo, u ovom slučaju portret, objekt koji zauzima stvarni prostor i koji se percipira ljudskim okom, a kao što je već jednom navedeno, također je nastao ljudskim naporom. Četvrta po redu faceta je „visual works (works)“, koja ima slične značajke kao i prethodno navedena, no ovdje je specifičnija činjenica da se radi o konkretnim tipovima vizualnih djela kao što je to portret. Sljedeća faceta nosi naziv „visual works by subject type“

koja se odnosi na vizualne objekte određenima prema nekoj temi ili nekom subjektu. To su na primjer portreti, pejzaži, mitološki prizori i slični. Pri samom kraju se nalaze faceta „portraits“, koja se odnosi na sve vizualne objekte na kojima su prikazane osobe, stavljajući u fokus lice te osobe te na kraju i odabir „children's portraits“ u čijem središtu portreta su dječja lica.

Slika 8. Hijerarhijska pozicija

Zaključno je da je svaki koncept slučaj mnogih, odnosno generička stvar, a ne slučaj jednog, odnosno specifična stvar. Dakle, zbog lakšeg razumijevanja te tvrdnje slijedi još jedan primjer: Uzme li se za koncept „portret“, on je generičan slučaj mnogih, jer je portret svaka slika ili fotografija nekog umjetnika koja prikazuje lik neke osobe. Pri tome nije bitno kada je taj isti portret nastao, u kojem razdoblju, kojim stilom ili koja je osoba na njemu prikazana. Za razliku od toga, koncept nije slučaj jednoga ili neka specifična stvar. Specifičnu stvar bi ovdje označavala „Djevojka s bisernom naušnicom“ jer je to jedinstven portret naslikan od strane nizozemskog slikara Johanna Vermeera. Dakle, da se zaključiti da je u ovom slučaju „portret“ generički koncept, koji odgovara slučaju mnogih, a „Portret Djevojka s bisernom naušnicom“ specifična stvar ili slučaj jednoga.

Hijerarhijska raspodjela pojmova je ključna za rad tezaurusa jer omogućava lakše pretraživanje informacija zbog dobre organizacije specifičnih stvari unutar onih općenitijih, generičkih stvari. Isto tako korisnik putem faceta jasno uviđa koja je svrha nekog predmeta i koje mu je značenje.

5.3. Isključena terminologija

Gettyjevi rječnici su opsežni tezaursi koji služe kao bogata baza podataka u kojoj su pohranjena imena, ali i drugi ključni podaci vezani za ljude, mjesta, objekte u području umjetnosti i kulturne baštine, povezane zajedno kako bi se pokazali vjerodostojni odnosi među istima. Unutar Gettyjevog tezaurusa za umjetnost i arhitekturu (Art & Architecture

Thesaurus) postoje zapisi, koji poseban naglasak imaju na terminima koji su organizirani oko jednog glavnog koncepta.¹⁴ Ipak, prvo je bitno naglasiti što je sve isključeno iz AAT-a, odnosno koja je to terminologija izvan vizualnih umjetnosti isključena, ali je možda podržana u drugim Gettyjevim rječnicima. U AAT-u nisu podržani vlastiti nazivi i ikonografski subjekti. Dakle, ako korisnik u tražilicu upiše „Vincent van Gogh“, odnosno vlastiti naziv za nizozemskog slikara i grafičara, pojavit će se greška i ukupan broj rezultata na takav upit bit će 0. Isti rezultat pojavit će se korisniku ako primjerice upiše „The last supper“ kao pojam ikonografskog subjekta. Navedeni primjer za neuspješan rezultat pretraživanja vidljiv je na Slici 9.

Osim toga, isključeni su složeni pojmovi, koji nisu vezani. Primjer za to je „renaissance architecture“, gdje će se korisniku pojaviti 0 rezultata za traženi upit, no zasebni upiti za „renaissance“ i za „architecture“ prikazat će rezultate.

Find Name: **the last supper**

Logic:

Note:

Your search has produced *no* results. Please refine your search by clicking on [New Search](#).

Slika 9. Neuspješan rezultat pretraživanja

6. Mogućnosti primjene AAT-Tezaurusa

Gettyjev tezaurs za umjetnost i arhitekturu koji pripada Gettyjevom programu nazivlja, osmišljena je baza znanja koja unaprjeđuje rad i pristup saznanjima o umjetninama, arhitekturama i opipljivoj kulturnoj baštini. Generalni cilj tih rječnika je razvoj detaljnih, organiziranih i pouzdanih nazivlja koji ispunjavaju međunarodne standarde i omogućuju povezivanje i tumačenje vizualne umjetnosti i njene povijesti. Također nastoje potaknuti razvoj višejezičnosti i višekulturalnosti, a dostupni su u nekoliko različitih formata. Gettyjev tezaurs za umjetnost i arhitekturu dostupan je u formatu povezanih otvorenih podataka (engl.

¹⁴ Harpring, P., 2013. Introduction to controlled vocabularies: terminology for art, architecture, and other cultural works. Getty Publications. Str. 51.

Linked Open Data) koji pružaju povezivanje i razmjenu podataka na internetu na način da se oni mogu slobodno pretraživati i koristiti se zajedno s drugim srodnim informacijama.¹⁵

6.1. Povezani otvoreni podaci (LOD)

Povezani otvoreni podaci (engl. *Linked Open Data*) predstavljaju podatke na Internetu koji su otvoreni za međusobno povezivanje, dijeljenje i lako pretraživanje. Oni pružaju širi pristup informacijama, lakšu razmjenu podataka, potiču inovacije i stvaranje novih spoznaja te kao takvi imaju veliku ulogu u upravljanju informacijama i njihovoj integraciji, ali i u korištenju Gettyevog tezaurusa za umjetnost i arhitekturu. Povezani otvoreni podaci pružaju organizacijama pristup podacima koji su postojeći i čitljivi, odnosno razumljivi, računalima. Korisnicima to daje mogućnost da uz kombinacije različitih podataka stvaraju novo znanje, koje se može prikazati u oblik jednostavan za korištenje drugima. Naime, otvoreni podaci su oni koji su svima lako i javno dostupni i mogu se koristiti i iznova objavljivati, bez potrebe za autorskim pravima ili plaćanjem.¹⁶

6.2. Primjena u kontekstu povezanih otvorenih podataka

Gettyevom tezaurusu za umjetnost i arhitekturu povezani otvoreni podaci služe kao opcija uz koju šira publika korištenjem drugih usko povezanih internetskih stranica može doći do samog tezaurusa. Korisnik pomoću povezanih otvorenih podataka može pristupiti široj bazi podataka na internetu. Uzme li se za primjer da korisnik želi na CONA (engl. *Cultural Objects Name Authority*) internetskoj stranici, ujedno i još jednom Gettyevom tezaurusu, istražiti pojam „starry night“, pojavit će se jedan rezultat. Odabirom poveznice otvaraju se informacije o tome da je to naziv djela norveškog slikara Edvarda Muncha, naslikanog 1983. godine. CONA za razliku od AAT-a sadrži i vizualni prikaz djela kojeg korisnik ima mogućnost otvoriti u Gettyevoj muzejskoj kolekciji (engl. *Getty Museum Collection*). Naravno, bit će izlistani i drugi podaci o djelu kao što su bilješka, lokacija, klasifikacija i ostali. Osvrne li se korisnik na opciju „Work Types“ primijetit će natpis „paintings (visual work)“ prikazan na Slici 10. Ponuđeni rezultat ujedno je i poveznica na

¹⁵ J. Paul Getty Trust. (2024, 26. srpnja). *About the Art & Architecture Thesaurus® (AAT)*. <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/about.html>

¹⁶ Bauer, F., & Kaltenböck, M. (n.d.). *Linked open data: The essentials: A quick start guide for decision makers*. REEEP. (Str. 6-17).

sadržaj tezaurusa za umjetnost i arhitekturu, gdje se mogu vidjeti napisane informacije o terminu „paintings (visual work)“. Korisnik, dakle, pri korištenju jedne stranice i istraživanju nekog pojma dobija jednostavnu mogućnost, popraćenu malim brojem pritiska miša, otvaranja nove mrežne stranice s novim informacijama i novim saznanjima o upitu. Time je zapravo prikazana prednost povezanih otvorenih podataka u AAT-u. Široka povezanost s drugim stranicama, njeno lako korištenje i dobra organiziranost pomažu otvorenim podacima da korisniku olakšaju mogućnost stvaranja nove baze znanja.

Work Types:

painting (visual work) [300033618] (preferred)

..... (Objects Facet, Visual and Verbal Communication (hierarchy name), Visual Works (hierarchy name), visual works (works), <visual works by material or technique>)

Slika 10. CONA - LOD

6.3. Primjena kod katalogizacije predmeta kulturne baštine

6.3.1. Predmetna katalogizacija

Pojam katalogizacije označava organiziranje podataka o nekom predmetu, a u kontekstu kulturne baštine, odnosi se na sustavno evidentiranje, klasifikaciju i opisivanje predmeta s ciljem njihove zaštite, očuvanja, prezentacije i lakšeg pretraživanja. Proces katalogizacije izuzetno je važan jer ne samo da doprinosi očuvanju i prezentaciji kulturne baštine, već omogućava istraživačima, studentima i javnosti lakši pristup informacijama o predmetima. Katalogizacija je formalan proces koji se obavlja isključivo prema unaprijed određenim pravilima i standardima. Osim toga, pravilna katalogizacija omogućuje i praćenje povijesti predmeta, uključujući promjene u vlasništvu, restauracije i druge važne aspekte koji su ključni za razumijevanje i očuvanje kulturne baštine.

Da bi se određeni predmet učinkovito istražio i povezao s drugim sličnim predmetima, nužno je svakom od njih dodijeliti tematsku oznaku koja pruža informacije o tematici, kulturi, povijesnom kontekstu i funkciji tog predmeta. Ove tematske oznake omogućuju brzu identifikaciju predmeta i njihovo grupiranje prema određenim kriterijima, što je ključno za učinkovito upravljanje zbirkama. Korištenje kontroliranih rječnika poput AAT-a osigurava da

svi sudionici u procesu katalogizacije koriste jednake termine za opisivanje sličnih predmeta, izbjegavajući tako nesporazume i nedosljednosti u dokumentaciji.¹⁷

6.3.2. Digitalna katalogizacija

U suvremenom digitalnom svijetu, katalogizacija predmeta kulturne baštine sve više se odvija putem digitalnih platformi, što omogućuje njihovu široku dostupnost i bolje očuvanje podataka. AAT je ugrađen u mnoštvo muzejskih softvera i digitalnih platformi, što olakšava pretraživanje i unos informacija te osigurava da podaci budu konzistentni i lako dostupni. Digitalna katalogizacija pruža mogućnost da podaci o kulturnoj baštini budu plasirani široj javnosti, čime se povećava svijest o važnosti očuvanja baštine i omogućuje globalna razmjena znanja. Jedna od takvih platformi je MuseumPlus, koju koriste mnogi poznati svjetski muzeji, uključujući Muzej Louvre, Muzej grada New Yorka, Muzej kulture i umjetnosti Sjeverozapada i mnogi drugi. Digitalna katalogizacija obično se provodi u dvije faze. Prva faza uključuje internu katalogizaciju, koja je dostupna samo muzejskom osoblju. Ova faza omogućuje sastavljanje dokumenata za izložbe, vođenje inventara i upravljanje muzejskim izvještajima. Druga faza podrazumijeva stvaranje vanjske virtualne galerije i web stranice na kojoj će posjetitelji moći pregledavati eksponate u visokoj kvaliteti i čitati detaljne opise, čime se omogućuje šira dostupnost i interakcija s muzejskim zbirkama.¹⁸

6.3.3. Pravni i etički aspekt i međunarodni standardi

Katalogizacija predmeta kulturne baštine također ima važnu pravnu i etičku ulogu. Svaki proces restauracije, promjena vlasništva ili spor oko podrijetla predmeta treba biti dokumentiran, čime se osigurava transparentnost u upravljanju kulturnom baštinom. S druge strane, etički standardi nalažu poštivanje kulturnih i vjerskih osjetljivosti, osobito u slučajevima kada predmeti imaju poseban značaj za određene zajednice ili sadrže osjetljive informacije. Poštivanje etičkih smjernica važno je za izgradnju povjerenja između muzeja, vlasnika predmeta i javnosti te osigurava da se katalogizacija provodi s najvećim stupnjem odgovornosti.

¹⁷ Feldvari, Kristina; Zdravčević, Izabel; Glumac, Martina. Organizacija informacija i katalogizacija: temelj obrazovanja informacijskih stručnjaka // Organizacija znanja, 26 (2021), (1–2).

¹⁸ ACDF. (n.d.). *Elektronnaya katalogizaciya natsional'nogo muzeynogo fonda*. <https://old.acdf.uz/en/news/elektronnaya-katalogizaciya-nacionalnogo-muzeynogo-fonda>

Katalogizacija predmeta kulturne baštine mora se pridržavati međunarodnih standarda kako bi osigurala dosljednost podataka na globalnoj razini. Među najvažnijim standardima su CIDOC-CRM i Dublin Core, koji predstavljaju skup smjernica za opis i dokumentaciju digitalnih predmeta kulturne baštine. CIDOC-CRM (engl. *Conceptual Reference Model*) koristi se za strukturiranje i povezivanje podataka unutar muzejskih zbirki, omogućujući razmjenu informacija između različitih institucija. Dublin Core, s druge strane, pruža osnovne standarde za metapodatke koji se koriste u digitalnim knjižnicama, arhivima i muzejima.

7. Prijevodi AAT-a na različite jezike

7.1. Primjena i poboljšanje *Crowdsourcing* metode u obrazovnom kontekstu

Program koji se prvotno zvao „The Getty Vocabulary Program” nastao je kao inicijativa kalifornijske zaklade s ciljem predstavljanja i istraživanja svjetske umjetnosti. S vremenom je ovaj program prerastao u strukturirani vokabular poznat kao tezaurus za umjetnost i arhitekturu (AAT), koji obuhvaća termine, izraze i izvore vezane uz objekte, tehnike, stilove i periode povezane s umjetnošću i arhitekturom. Razvoj i održavanje višejezičnih terminoloških resursa poput AAT-a predstavlja složen i dugotrajan proces koji zahtijeva značajne resurse i suradnju stručnjaka iz različitih područja. Stoga je 2018. godine Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu odlučio pristupiti prijevodu približno 2000 termina na hrvatski jezik.

7.2. Prijevod termina na hrvatski jezik

Proces prevođenja koristi izravnu metodu, koja nastoji pronaći odgovarajući hrvatski termin s istim značenjem i razinom specifičnosti kao izvorni engleski termin. O prilagodbi AAT-a na hrvatski jezik raspravljalo se već dulje vrijeme u muzejskoj zajednici, zbog čega je Filozofski fakultet u Zagrebu preuzeo inicijativu za realizaciju ovog projekta. Razvoj i održavanje AAT-a temelji se na suradnji stručnjaka iz različitih područja. Iako veliki dio posla mogu obaviti studenti, svaki novi ili ažurirani termin prolazi kroz detaljan pregled stručnjaka kako bi se osigurala kvaliteta i dosljednost podataka.

7.3. Tijek rada prevođenja i mapiranja

Prvo je uspostavljen kriterij za odabir pojmova iz specifičnih područja: materijali, tehnike, stilovi i periodi, nazivi objekata i uloge agenata. Sljedeći korak uključuje pronalaženje barem tri relevantna hrvatska izvora za svaki termin kako bi se zadovoljili zahtjevi. Nakon toga slijedi faza prevođenja i mapiranja termina, pri čemu svaki termin mora biti istražen na jednoj od online enciklopedija. Četvrta faza uključuje kontrolu kvalitete i provjeru koju obavljaju dvije grupe studenata. Posljednji korak je finalna provjera koju provode stručnjaci. Nakon njihovog odobrenja, prevedeni termini spremni su za objavu.

7.4. Edusourcing i Bloomova taksonomija

Ova metoda značajno koristi rad studenata, no i dalje zahtijeva dodatnu pomoć. Volonteri pružaju pouzdanu podršku u ovom procesu. Sve više projekata koristi rad velikog broja ljudi u znanosti i obrazovanju, a ovaj pristup je poznat kao “Edusourcing”. Edusourcing primjenjuje metode iz “crowdsourcing” projekata za angažiranje studenata, prilagođene specifičnim potrebama obrazovanja. “Crowdsourcing” označava sakupljanje informacija i znanja od strane određene skupine ljudi koja ima potrebne vještine i interese za određenu vrstu posla, s tim da je omogućeno ljudima diljem svijeta da se priključe u projekt i doprinose lakšem razvoju i širenju znanja u području zajedničkog interesa.¹⁹ Bloomova taksonomija, jedan od najčešće korištenih sustava za praćenje obrazovnih ishoda, definira „šest razina u kognitivnom području, od najjednostavnijeg prisjećanja ili prepoznavanja činjenica do složenijih i apstraktnih mentalnih razina, sve do najvišeg nivoa koji se naziva evaluacija“.²⁰

7.5. Percepcija koristi

Ovaj projekt donosi brojne prednosti i koristi. Što se tiče vokabulara, hrvatski rječnik je obogaćen novim izrazima vezanim za umjetnost i arhitekturu, a projekt je doprinio

¹⁹ Investopedia. (2022, studeni). *Crowdsourcing*. <https://www.investopedia.com/terms/c/crowdsourcing.asp>

²⁰ Zlodi, G., Ivanjko, T., Štefičar, P., Marochini, M., 2020. The Model of Collaborative Terminology Contribution to the Art & Architecture Thesaurus: Application and Improvement of Crowdsourcing Methods in an Educational Context, in: 2020 43rd International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO). IEEE, pp. 722–726.

globalnom znanju u kontekstu povezanih otvorenih podataka (LOD). Studentima je omogućeno detaljnije upoznavanje s AAT-om, razumijevanje problema i ograničenja u prijevodu te dublje razumijevanje potrebe za standardizacijom muzejske terminologije i dokumentacije. Projekt je također doprinio profesorima i studijskim programima razvijanjem novih rješenja za kolegije, poticanjem suradnje između studenata i nastavnika te povećanjem motivacije studenata. Na kraju, sam proces prevođenja doprinio je promicanju hrvatske kulture na novu razinu.

Model suradnje između studenata, stručnjaka i muzeologa, uz primjenu *edusourcinga*, predstavlja kvalitetan način za postizanje željenih obrazovnih ishoda na najvišim kognitivnim razinama. Ovaj pristup omogućuje ne samo precizno prevođenje i mapiranje pojmova, već i aktivno uključivanje studenata u stvaranje i unapređenje terminoloških resursa, što doprinosi njihovom obrazovanju i profesionalnom razvoju.

8. Zaključak

Zaključno, analiza Gettyjevog tezaurusa za umjetnost i arhitekturu (AAT) pokazuje da je ovaj tezaurus vrlo dobro organiziran i jednostavan za korištenje, što ga čini izuzetno korisnim resursom za stručnjake u području umjetnosti i arhitekture. AAT ne samo da pruža jasne upute za korištenje, već i precizno označava vrste upita koje može obraditi, čime olakšava korisnicima navigaciju i efikasno pretraživanje. Njegovo korisničko sučelje je intuitivno i neprekidno, bez distrakcija od drugih slika ili tekstova, što doprinosi boljem iskustvu korisnika. Hijerarhijska raspodjela termina omogućava korisnicima lakši pristup općenitim i specifičnijim pojmovima, čime se dodatno olakšava razumijevanje i primjena tezaurusa. Uključivanje povezanih otvorenih podataka predstavlja značajnu prednost, omogućujući otkrivanje novih informacija i proširujući pristup AAT-u putem različitih internetskih izvora. Važno je napomenuti da tezaurus jasno označava koje podatke ne može obraditi, što doprinosi boljem korisničkom iskustvu i postavljanju realnih očekivanja. Na kraju, prijevodi termina na hrvatski jezik predstavljaju značajan korak u unapređenju upotrebe AAT-a unutar hrvatskih kulturnih i znanstvenih institucija, omogućujući im pristup razrađenijem vokabularu i preciznijem opisu umjetničkih i arhitektonskih pojmova. Cilj ovog rada bio je analizirati korisnost i organizaciju AAT-a te potvrditi njegovu učinkovitost i doprinos u organizaciji i pristupu podacima. Dakle, AAT se pokazao kao iznimno koristan alat, čija funkcionalnost i strukturirana priroda značajno doprinose njegovoj primjeni u praksi, dok istovremeno nudi mogućnosti za daljnji razvoj i prilagodbu prema potrebama korisnika.

9. Literatura

1. ACDF. (n.d.). *Elektronnaya katalogizaciya natsional'nogo muzeynogo fonda*. Dostupno na: <https://old.acdf.uz/en/news/elektronnaya-katalogizaciya-nacionalnogo-muzeynogo-fonda> [29. kolovoza 2024.]
2. Development of the Getty Vocabularies Harpring, P. (2010). Development of the Getty Vocabularies: AAT, TGN, ULAN, and CONA. *Art Documentation: Journal of the Art Libraries Society of North America*, 29(1), 67–72. Dostupno na: <http://www.jstor.org/stable/27949541>
3. Feldvari, Kristina; Zdravčević, Izabel; Glumac, Martina. Organizacija informacija i katalogizacija: temelj obrazovanja informacijskih stručnjaka // Organizacija znanja, 26 (2021), (1–2).
4. Galitz, W. O. (2007). *The essential guide to user interface design: An introduction to GUI design principles and techniques*. (Str. 4-66). Wiley Publishing, Inc.
5. Getty Vocabulary Program. (n.d.). Getty vocabularies. Getty. Dostupno na: <https://vocab.getty.edu/> [17. kolovoza 2024.]
6. Getty. (2017, 11. svibnja). About the Cultural Objects Name Authority (CONA). Getty. Dostupno na: <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/cona/about.html> [21.kolovoza 2024.]
7. Getty. (2017, 7.ožujka). Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN). Getty. Dostupno na: <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/tgn/> [20.kolovoza 2024.]
8. Getty. (2021, 25. siječnja). Art & Architecture Thesaurus (AAT). Getty. Dostupno na: <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/> [21.kolovoza 2024.]
9. Getty. (2024, 30. srpnja). About the Union List of Artist Names (ULAN). Getty. Dostupno na: <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/ulan/about.html> [21.kolovoza 2024.]
10. Getty. (n.d.). History. Getty. Dostupno na: <https://www.getty.edu/about/history/> [21.kolovoza 2024.]
11. Harpring, P. (2010). Development of the Getty Vocabularies: AAT, TGN, ULAN, and CONA. *Art Documentation: Journal of the Art Libraries Society of North*

- America*, 29(1), 67–72. Dostupno na: <http://www.jstor.org/stable/27949541>). [20. kolovoza 2024.]
12. Harpring, P., 2013. Introduction to controlled vocabularies: terminology for art, architecture, and other cultural works. Getty Publications, str 52.
13. Investopedia. (2022, studeni). *Crowdsourcing*. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/c/crowdsourcing.asp> [28. kolovoza 2024.]
14. J. Paul Getty Trust. (2024, 26. srpnja). *About the Art & Architecture Thesaurus® (AAT)*. Dostupno na: <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/about.html> [21. kolovoza 2024.]
15. National Geospatial-Intelligence Agency. (n.d.). About us. National-Intelligence Agency. https://www.nga.mil/about/About_Us.html [26. kolovoza 2024.]
16. Zlodi, G., Ivanjko, T., Štefičar, P., Marochini, M., 2020. The Model of Collaborative Terminology Contribution to the Art & Architecture Thesaurus: Application and Improvement of Crowdsourcing Methods in an Educational Context, in: 2020 43rd International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO). IEEE, pp. 722. Dostupno na: <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/islandora/object/ffzg:6993> [28. kolovoza 2024.]

Popis slika

1. Hijerarhijska pozicija u AAT-u
2. Tražilica u AAT-u
3. Specifičniji pojam
4. Hijerarhijski prikaz u AAT-u
5. Numerički ID za „children's portraits“
6. Bilješka za primjer „children's portraits“
7. Termini
8. Hijerarhijska pozicija
9. Neuspješan rezultat pretraživanja
10. CONA - LOD

Primjena Gettyjevog Tezaurusa za umjetnost i arhitekturu (AAT) u širem baštinskom i informacijskom okružju

Sažetak

Tema završnog rada nosi naslov „*Primjena Gettyjevog Tezaurusa za umjetnost i arhitekturu (AAT) u širem baštinskom i informacijskom okružju*“. Početak napisanog rada posvećen je predstavljanju Gettyjevih tezaurusa u sklopu programa Gettyjevog nazivlja, s posebnim naglaskom na tezaurus za umjetnost i arhitekturu (AAT). Za navedeni tezaurus će biti navedene informacije o njegovom razvoju, strukturi, svrsi i programu. Kasnije se u tekstu predstavlja njegovo korisničko sučelje, koje mu je zapravo najistaknutiji dio koji omogućuje svojevrsnu interakciju s korisnikom te će se dati uvid o korisničkom iskustvu tijekom korištenja istog. U nastavku rada se predstavlja svojevrsna terminologija koja je nužna za razumijevanje rada tezaurusa, gdje je jedno poglavlje posvećeno objašnjenju po kojem se pojmovi „concept“ i „term“ razlikuju jedan od drugoga. Osim navedenog, rad uključuje predstavljanje mogućnosti primjene tezaurusa pri katalogiziranju i pomoću povezanih otvorenih podataka (engl. *Linked Open Data*) uz različite primjere i slike. Pri samom kraju rada predstavljen je prijevod AAT-a na hrvatski jezik, koji je proširio hrvatski vokabular vezan za područje umjetnosti i arhitekture, a bitno je naglasiti kako AAT općenito poboljšava pristup informacijama o umjetnosti.

Ključne riječi: tezaurus, korisničko sučelje, pojmovi, termini, vokabular

Application of the Getty's Art and Architecture Thesaurus (AAT) in the wider heritage and information environment

Abstract

The final paper's topic is "Application of the Getty Thesaurus for Art and Architecture (AAT) in the wider heritage and information environment". The beginning of the written work is dedicated to the presentation of the Getty thesauri within the Getty Vocabulary program, with a special emphasis on the Art and Architecture Thesaurus (AAT). For the said thesaurus, information about its development, structure, purpose, and program will be provided. Later in the text, the user interface of the thesaurus is presented, which is the most prominent part of the thesaurus that enables interaction with the user, and insight will be given about the user experience while using it. In the continuation of the work, a kind of terminology is presented necessary for understanding the work of the thesaurus, where one chapter is dedicated to the explanation by which the concepts "concept" and "term" differ. In addition to the above, the work includes presenting the possibility of using the thesaurus in cataloging and using linked open data (LOD) with various examples and images. At the very end of the paper, the translation of AAT into Croatian will be presented, which expands the Croatian vocabulary related to the field of art and architecture, and it is important to emphasize that AAT generally improves access to information about art.

Keywords: thesaurus, user interface, concepts, terms, vocabulary